

külpolitikai, hadtörténeti elemet bevonni a taglásba. Ezek sorában említhető a tatárjárás, a mohácsi vész, és az 1930-as évek politikatörténete is.

Kis számban, de szerepelnek a szövegben olyan szavak, fogalmak, amelyeket nemcsak egy gimnazista nem ismer, de nem hallott róla úgyszólván senki. Ilyen például a szelemengerenda, amelyről a Magyar Nagylexikonból azt lehet megtudni, hogy van legalább három fajtája, de hogy az építkezésben mi a jelentősége más gerendákhoz képest, az nem derül ki. Nem ártana értelmezést fűzni az olyan fogalomhoz, mint amilyen a szinkretizmus, de némi kifejtést kívánna a humanizmus és a reneszánsz is, amelyeket a szerző ismerteknek tekint, holott egyáltalán nem biztos, hogy azok.

Nem kétséges, hogy a kötet több része ellenvéleményt vált majd ki. Nagyjából

tudni lehet azt is, hogy melyek lesznek vagy legalább lehetnek a különösen érzékeny pontok. Nyilvánvalóan ugyanazok, mint amelyek eddig is voltak, vagyis mindazok a Thököly- és Rákóczi-kérdéstől kezdve a Kossuth–Széchenyi-, illetve a Kossuth–Görgey-viszonyon, valamint Trianonon és a párizsi békén át a rendszerváltásig, amelyek eddig is gócpontjait képezték a nézeteltéréseknek. Ha a viták nyilvánosan és a tudományos keretek, a felismerhető, egybehangzó reáliák és a „feljegyzések” tisztelete és kereteinek megtartása mentén zajlanak le, és – fentebbi borulátásomat meghazudtolva bárcsak lezajlanának! – úgy az csak segíthet a magyar történeti tudat és az önismeret elmélyítésében. (*Romsics Ignác főszerk.: Magyarország története. Budapest: Akadémiai Kiadó, 2007*)

*Ormos Mária*  
történész

### *Venetianer Pál: Molekulák, gének, sorsok*

Turms (*A Halhatatlan*, Mika Waltari) töpreng egy alkalommal a halhatatlanságon. Arra jut, a halandók és a halhatatlanok között mindössze annyi a különbség, hogy míg a halandók nem tudnak eltölteni egyetlen napot sem úgy, hogy ne tegyenek valami hasznosat, állandó kényszerben élnek, küzdve az idővel, addig a halhatatlanoknak megadatik az a gyönyörűség, hogy engedjék az időt folyni, ne engedjék magukat sürgetni, s akkor tegyenek valamit, amikor eljön az ideje.

Venetianer Pál könyve újra, sokadszor döbrent rá arra, hogy miért halhatatlan, időtlen az a sóvárgó, nem múló kíváncsiság a tudomány iránt, amely sokunk számára életszükséglet, miért jelent megújuló szellemi örömet, valóságos esztétikai élményt, igazi

mulatságot, ha a tudományos kutatást és annak kommunikációját elég közelről vagyunk képesek megélni.

A szerző, aki a magyar és nemzetközi molekuláris biológia egyik emblemikus alapítója, figyelő tekintettel, nyitott motivációval és elegánsan, atyáin pozitív szkepticizmussal mesél az olvasónak.

Bemutatva a jelenleg megismert molekuláris hátteret, Venetianer mesél az „angolosan magányos” és „németesen közösségi” férgek-ről, a promiszkuitás és a hűség univerzalitásáról, baktériumok „szociológiájáról”, a „bagolyalkatú” virrasztó muslicákról, és a hangyakkommunikáció rejtelméről. Találunk tudományos történetet a Willendorfi Vénuszalkatú birkákról, depressziós egerekről, a mostohalelkű és szerető patkányok anyai szeretetéről, a pipogya és a macsó halakról is. Venetianer belemerészkedik a kivételesen

sorsszerű Huntington-kór Párkáinak molekuláris receptjeibe, a humánevolúció ma újra nagyon is kényessé váló kérdéseibe, sőt az „Isten”-gén vita részleteibe is. Teszi mindezt a biológus tudós sok évtizedes kutatói munkájának, jól ráérző szakmai reflexeinek kritikus tükrébe helyezve. Venetianer úgy visszafogott és meggyőzően szerény, hogy ettől a hatalmas tudás és tapasztalat átütően hitelessé válik.

A nature–nurture (örökölt–szerzett) vitában az egyedül lehetséges középutat jelöli ki, a több fejezeten áthúzódo, nagyon meggyőző és dokumentált tényekre alapuló érvekkel.

Venetianer igazi biológus, és könyve tartalommal tölti meg azt az állítást, miszerint tudáson és tapasztalaton alapuló biológiai gondolkodás egy és oszthatatlan, a molekuláktól a bioszféráig, a magatartáskutatástól a rendszerbiológián át egészen a társadalmi mozgásokig.

Ez a munka úgy teszi az olvasót lelkesé az emberi kíváncsiság sarkallta kutatás és megismerés felé, hogy egyúttal nem állít bálványokat, nem démonizál, nem bagatellizál, tehát elkerüli a csapdákat, amelyekbe a tudomány kommunikációja oly gyakran belesodródik. Venetianer Pál könyve kijegyzetelésre, idézésre sarkalló, letehetetlenül izgalmas olvasmány. Megvalósul az a hármasság, ami a sikeres tudományos kommunikáció feltétele. Egyszerre igaz, érthető és élvezetes is.

Venetianer Pál művét szeretni lehet, mert úgy képes tanítani, hogy közben beavat és nevel, szórakoztat és elgondolkoztat.

A könyvet örömmel ajánlom minden tudomány iránt érdeklő kutató, tanár, diák kezébe. (*Venetianer Pál: Molekulák, gének, sorsok. Budapest: Vince Kiadó, 2008*)

*Falus András*  
immunológus

*Stauder Adrienn –*

*Kovács Péter Balázs (szerk.): Stress*

Selye János kiváló kanadai magyar kutató, aki főleg a stresszleletről vált ismertté, de sok más témával, például endokrinológiával, különösen a szteroidokkal, hízósejtekkel, a vér fokozott és csökkent alvadékonyságával, ritka földfémekkel, ún. lángható sejtekkel, orvostörténettel is foglalkozott. Száz éve, 1907-ben született Bécsben. Ennek alkalmából rendezték idén, ismét Budapesten a II. Stressz Világkongresszust az Eötvös Egyetem új épületében, és a Nádor Galériában kiállítást rendeztek (a stressz ábrázolása a festőművészetben). A kiadványban tehát szó van a stressz tudományos és művészeti vonatkozásairól egyaránt.

Kovács Péter Balázs, a Belvárosi Művészek Társaságának elnöke és Stauder Adrienn, a Selye Magatartástudományi Társaság alelnöke írtak köszöntőt. Egyik gondolatuk, hogy szeretni azt, amit csinálunk, jó esély a stressz ellen. Petővári

Csaba rövid életrajzot írt, melyben többek között kiemeli Selye kivételes nyelvtelenségét. Somorjai Noémi könyvtáros felsorolja Selye legjelentősebb közleményeit, például az 1936-ban, a Nature-ben megjelent cikket, az 1965-ben a hízósejtekről írt könyvet (*The Mast Cells*). A Web of Science-ben Selye 1731(!) művét idézik, beleértve könyvei különböző kiadásait is. Bertók Lóránd professzor, az Országos „Frédéric Joliot-Curie” Sugárbiológiai és Sugáregészségügyi Kutató Intézet tudományos tanácsadója 1965-ben egy évet töltött Selye kutatóintézetében. Hangsúlyozza Selye János nagy-szerű képességeit, az állatkísérletekben szerzett óriási tapasztalatát és munkabírását. Berczi István úgy véli, hogy rengeteget köszönhet a száz éve született tudósnak. A Selye-tanítványok szerte a világon komoly eredményeket értek el a kutatásban. Így Bertók például a sugárdetoxikált endotoxin, a szervezet fiziko-kémiai védekező rendszere, a pikkelysömör újszerű kezelése és a természetes ellenálló képesség terén, vagy Berczi a prolaktin hatás és a bromokriptin nevű gyógyszer vizsgálá-